

Abdest, tesbih, teşehhüd ve kıraat

Berk Bey: “1- Dişlerimizin içine giren yemek kırıntıları abdeste ve gusle mâni teşkil eder mi?

2- Namazdan sonra tesbih çekerken tesbihi veya elimizi yukarı kaldırmamız gerekir mi? Tesbihe üfleme doğru mudur?

3- Teşehhütte işâret parmağını kaldırmanın bir fazîleti var mıdır? Varsa parmağımızı ne zaman kaldırmamız gerekiyor? Bazı arkadaşlar parmak kaldırırken tehlikeli olabilecek bir durumdan bahsediyorlar. Açıklık getirir misiniz?

4- Öğle, ikindi ve yatsı namazlarına ait ilk sünneti kılarken yanlışlıkla kıraate Felak Sûresinden başlasak ve rükûa gitsek, bundan sonraki okumalarımızı nasıl yapmamız gerekir?”

1- Abdestte ağız yıkamak sünnet; gusülde farzdır. Çürük dişlerimizin arasına kaçan yemek artıklarını mümkünse çıkarmak gerekir. Çıkaramadığımız takdirde eğer bu artık yumuşak ise, yani suyu geçirgen olduğundan emin isek, abdeste ve gusle mâni teşkil etmez. Ama eğer sert ise ve biz bunun sertliğinden dolayı altına su girmeyeceğinden emîn isek, bu sert cismi çıkarmamız guslün sıhhati açısından önemlidir. Çünkü gusülde suyu ağzın her tarafına vardırma lâzımdır. Ama bütün uğraşlarımıza rağmen çıkaramamış isek, burada zarûret durumu meydana gelir ve çıkarana kadar veya mümkünse tedâviye kadar muâf oluruz. Aynı şekilde boyacı ve derici gibi meslek erbabının tırnakları arasında kalan su geçirmeyen artıklar için de böyle fetvâ verilmiştir. Mümkünse artıklar kazınmalı ve yıkanmalıdır. Ama bütün kazımalara rağmen hâlâ tırnak altında sert bir tabaka kalmış ve çıkarılamamış isek, burada zarûret durumu doğacağından, bu durum da önceki gibi, guslün sıhhatine

mâni olmaz. Çünkü İslâm'da zorluk yoktur.1

2- Namazdan sonra tesbîhât yapmak sünnet-i seniyyedir. Tesbîhât esnasında Âyete'l-Kürsî okumak da sünnet-i seniyyedir. Âyete'l-Kürsî okunduktan sonra tesbihe veya üzerimize doğru "üfleme" şeklinde çok yaygın bir gelenek var. Bu gelenek sünnet midir, bid'at mıdır? Allah Resûlü'nün (asm) muhtelif yerlerde duâ okuyarak "üflediği"ne rastlamak mümkün. Meselâ Hammad b. Seleme'nin rivâyetiyle; Resûlullah'ın (asm), içi su ile doldurulmuş bir tuluğun ağzını duâ edip "üfleyerek" bağladığını ve Ashab-ı Kirâm'a vererek; "Ağzını açmayınız; ancak abdest aldığınız vakit açınız" buyurduğunu; ve sahabenin de abdest almak üzere açtıklarında, tuluğun ağzına kadar halis süt, kaymak ve yağ ile dolu olduğunu gördüklerini Hazret-i Bedüzzaman (ra) nakleder.2 Resûlullah'ın (asm) fiilleri içerisinde üfleme yaptığına dâir kayda rastladığımızı göre; tesbîhât esnasında yapılagelen ve ümmetçe genel kabul görmüş olan üfleme muhalif olamayız. Ancak bunu çok büyütme ve salt tespih aracına üfleme de her halde doğru olmaz; kendi üzerimize doğru üflenebilir. Çünkü tespih bir araçtan ibârettir. Asıl olan biziz; yani insandır; yani insanın kemâlâta ulaşmasıdır; yani insanın Rabb'ine teveccühüdür. Mânevî şifâya ve feyze muhtaç olan da biziz. Tesbîhât esnâsında elimizin ve kolumuzun normal bir seviyede olması yeterlidir, aşağıda da olabilir; tespihe hürmetsizlik yapılmış olmaz.

3- Teşehhütte Kelime-i Şehâdeti okuma esnasında; "lâ ilâhe illallah" kelimesi söylenirken; baş parmak ile orta parmağı halka edip diğer iki parmağı da bükerek; işâret parmağını, "lâ ilâhe" derken kaldırmak, "illallah" derken indirmek sünnettir. Böylece "lâ ilâhe" derken Allah'tan başka hiçbir ilâhın olmadığı; "illallah" derken de yalnız Allah'ın var olduğu ikrar ve tesbit edilmiş; ve bu şehâdet, şehâdet parmağımızla da te'yîd edilmiş olur. Bilmeyerek yanlış uygulandığında herhangi bir tehlike söz konusu olmaz. Ancak hatâ yapılmaması daha uygun olur. Hanefî ulemâsı halkın bunu yanlış uygulayabileceği ihtimali üzerinde durarak, uygulamada tereddüt edildiğinde bunun terk edilmesini daha evlâ görmüşlerdir.

Şâfiîlerde ise, işâret parmağı dışında bütün parmaklar yumulur; işâret parmağı "illallah" derken kaldırılır; sonra artık, birinci oturuşta ayağa kalkıncaya kadar; ikinci oturuşta ise selâm verinceye kadar bu parmak indirilmez.

4- Namazlarda zamm-ı sûre yukarıdan aşağıya bir tertip üzere okunur. İkinci rek'âtte, birinci rek'âtte okunan sûrenin ya hemen altından, ya da en az iki sûre atlayarak daha aşağıdan okunur; birinci rek'âtte okunan sûrenin yukarisından okunmaz ve birinci rek'âttten daha kısa okunur. Bu tertip her iki rek'âtte bir yapılır; üçüncü rek'âtte yeni bir tertibe başlanabilir. Meselâ, namazların birinci rek'âtinde Fâtihâ'dan sonra Felak Sûresi okunmuşsa, ikinci rek'âtinde Nâs Sûresi okunur.

Üçüncü rek'âtte dilediğimiz yerden yeni bir tertibe başlayabiliriz. Birinci rek'âtte yanlışlıkla Kur'ân'ın son sûresi olan Nâs Sûresi okunduğunda ise, ikinci rek'âtte tekrar Nâs Sûresini okumak daha uygun olur. Çünkü tekrar etmek, bir üstten okumaktan daha iyidir. Tertipte sehven yapılan hatâlardan dolayı sehiv secdesi gerekmez; namaz sahîhtir.

Dipnotlar:

- 1- Fetâvâ-yı Hindiyîye, 1/49.
- 2- Mektûbât, s. 149.